



RAIMON, MIRÓ I MONT-ROIG

“Sí, tal com dius, D’un roig recorda, fonèticament, *Mont-roig*. Vaig fer la cançó el 1968, la vaig fer perquè l’havia conegut, sabia les coses que feia... li devia una cançó. A *Joan Miró* es com un traç, tan sols té dos acords. El seu començament (*D’un roig encès*) vol descriure la seva energia. Aquest roig era tant un element plàstic com polític. La cançó acabava amb “... *i dir les coses tal com són*”, que era un crit de llibertat en plena dictadura franquista. La vaig cantar per primer cop al concert del 18 de maig de 1968, a la Universitat de Madrid, que fou l’origen d’una gran manifestació contra el règim autoritari en el que vivíem. La cançó A Joan Miró no la vaig poder publicar fins al 1977, al disc gran (LP) “*Lliurament del cant*”, el primer disc que feia després de la mort de Franco”.

Raimon, el cantant de Xàtiva, havia participat el 15 de desembre de 1962 en un concert al Fòrum Vergés de Barcelona (local ara de la Universitat Pompeu Fabra, a la cantonada del carrer Balmes amb Rosselló), junt amb Miquel Porter Moix, Josep Maria Espinàs i Francesc Pi de la Serra, entre d’altres. Aquest Fòrum Vergés, depenent dels jesuïtes, va ser durant els anys seixanta i setanta un espai de reunió obert als nous aires de llibertat. Entre d’altres hi tenia la seu el Cine Club Mirador. El 1963 Raimon va publicar el seu primer disc (petit, EP se’n deia) amb quatre cançons: “*Al vent*”, “*Som*”, “*La pedra*” i “*A cops*”, aconseguint un ràpid i important èxit. El mateix any 1963, Raimon i la cantant Salomé guanyen la cinquena edició del “*Festival del Mediterráneo*” amb la cançó “*Se’n va anar*”. Aleshores, Raimon va treure un segon disc EP amb “*Se’n va anar*”, “*Disset anys*”, “*Cançó del capvespre*” i “*Ahir*”. Aquest últim títol correspon a la que fou la famosa i prohibidíssima “*Diguem no*”. Raimon va voler incloure-la en el mateix disc que la cançó guanyadora del festival; si en prohibien una també ho feien amb l’altra. Aquella “*Cançó del capvespre*” era el primer poema de Salvador Espriu al que Raimon posava música.

“Vaig conèixer Miró l’any 1964 a París. L’Alberto Oliveras em va comentar que havíem d’anar al restaurant Barcelona, que el duia el senyor Ferrer...”. Fèlix Ferrer, de Sant Sadurní d’Anoia, havia obert el 1927 un restaurant a París on, amb el pas del anys, hi passarien molts dels catalans que anaven a aquella ciutat. Escrivia José Tarín Iglesias a “*La Vanguardia*” (11 de juliol de 1969), pàg. 41, en el moment que s’anava a tancar aquell restaurant que Ferrer era un “catalán bondadoso y paternal, es una de las figuras más populares y admiradas de París...”, i esmentava que el restaurant estava “en el corazón de uno de los barrios más típicos y concurridos... a cuatro pasos del *Folies Bergère*... No sólo eran clientes catalanes los que acudían... también insignes personalidades francesas...”. Afegia que “bien puede decirse que la idea que en París existiera una plaza dedicada a nuestra ciudad, nació en alguna sobremesa del restaurante Barcelona... Un día Félix Ferrer llevó a Joan Miró a visitar la nueva plaza de Barcelona, insinuándole que allí faltaba un elemento decorativo. En el acto, expresó Miró su deseo de hacerlo en homenaje a la Ciudad Condal y a París. El gran artista catalán cumplió su palabra y realizó una monumental ornamentación titulada *l’Ocell lunar*...”. Continua explicant que un cop posada aquesta escultura a la plaça resultava massa gran i anaven a estudiar un





nou emplaçament. El 1966 Miró havia fet les seves primeres escultures de bronze: “*Ocell solar*” i “*Ocell lunar*”. Alberto Oliveras fou un periodista famós dels anys seixanta i setanta, feia un programa de ràdio “*Ustedes son formidables*” (a la SER, del 1960 al 1977) de gran audiència. Era una crida a la solidaritat ciutadana davant situacions dramàtiques personals.

Aquest, doncs, és el context personal de Raimon quan coneix personalment Joan Miró. Però em diu el propi Raimon que cal anar una mica enrere: “Com vaig saber temps després, per un periodista francès, es veu que la famosa actriu grega *Melina Mercouri* quan estava rodant a Cadaqués la pel·lícula “*Los pianos mecánicos*” (l'estiu del 1964) de Juan Antonio Bardem (amb James Mason i Hardy Krüger), algú d'allà li va fer escoltar la meva cançó *La pedra*. Sembla que li va agradar molt i ho va citar en una entrevista que li van fer posteriorment a la televisió francesa, quan aquesta sols tenia dos canals i ho veia tothom. Això devia dur algú a que es posés en contacte amb *Edigsa*, la editora dels meus discos. Tot això em va fer anar a París. Allà vaig conèixer molta gent interessant. Jo tenia vint-i-tres anys i estava meravellat d'accedir a un món (aleshores) nou i llunyà. Fou aleshores quan vaig connectar amb Alberto Oliveras i vam anar al restaurant Barcelona, on hi havia el senyor Ferrer”.

He trobat una columna quan Raimon escrivia a la revista “*Destino*”, la de l'11 de juliol de 1964 i que duia per títol “*Encuentro con Joan Miró*”. Allà explica que “Ferrer es un hombre de unos cincuenta años, pequeño, amable, cuidadoso, de refinados y comedidos gestos, pendiente del menor detalle... Por su conversación parecía estar al corriente de todo lo que ocurre en nuestro país...”. Ara, en aquest matí d'octubre al seu pis a prop de la Rambla de Barcelona, em detalla que en certa manera la presència i manera de fer d'aquell senyor Ferrer eren semblants als de Miró. Continuava a “*Destino*”: “Félix Ferrer nos presentó a Joan Miró y a su esposa. Miró nos dijo que estaba contento de conocernos... Charlamos unos momentos y canté unas canciones. Tras las canciones reanudamos nuestra charla. Me dijo que tenía esperanza en las generaciones que van incorporándose a la vida del país... Me preguntó por Joan Fuster, al cual no conoce personalmente... Ya en la calle continuaba nuestra charla. Su mujer nos daba prisas: “*Que fa fred Joan, vine de seguida...*

“... Todavía me dijo que le parecía muy interesante el movimiento de la Nova cançó catalana y la labor que con ella se está realizando... Quedamos en que nos volveríamos a ver...”. Era davant del número 9 de la *rue Geoffroy Marie*, a tocar del carrer *Faubourg Montmartre*, relativament a prop de l'Òpera. Em diu Raimon que durant un temps va escriure a “*Destino*”, fins que se'n van adonar que aquell “*R. Pelegrero*” que firmava era la mateixa persona del títol: “*La columna de Raimon*”. Suposo que Miró estava a París a punt d'anar a la inauguració, el 28 de juliol, de la *Fondation Maeght*, a Saint Paul de Vence, prop de Niça, on hi tenia unes escultures monumentals. La inauguració la va presidir André Malraux, ministre francès de Cultura. Del qual, el Centre Miró” va adaptar la idea de la possibilitat de fer un “museu imaginari”, una recopilació de reproduccions fetes molt curosament que permetessin veure en un espai temporal, sense haver de desplaçar-se a



museus de tot el món, el conjunt de quadres de Joan Miró del seu període previ al camí vers l'abstracció, del 1914 al 1923. Al web del Centre Miró s'hi pot trobar, a "Textos mironians", una ampla reflexió sobre aquesta proposta (veure "Reproducció vs Original").

Raimon afegeix que "al sortir del restaurant ens vam donar les adreces respectives i que li agradaria fer alguna cosa junts. Jo estava meravellat. Al cap de poc temps de tornar a Xàtiva, vaig rebre a casa una litografia seva firmada i dedicada. Van venir tots els amics a casa a veure-la. Jo vaig viure a Xàtiva fins al 1966 quan em vaig casar amb l'Annalisa. La primera vegada que vaig veure una obra de Miró fou quan estudiava batxillerat, en un llibre de text. Era una reproducció en blanc i negre. Em va impressionar molt tot i que calia intuir els seus colors: el roig, el verd... En qualsevol cas, les formes tenien un gran impacte".

"Anteriorment havia posat música al poema "Cançó del capvespre" (1964) i estava treballant en altres poemes de Salvador Espriu per tal de fer un disc gran, un LP. Quan vaig acabar, a finals de 1965, l'editora Edigsa es mostrà una mica reticent a publicar-lo, pensant que era una cosa molt minoritària i que s'allunyava del meu públic natural; no semblava el Raimon de "El vent" o "D'un temps, d'un país". No sabia com sortir-me'n i em vaig adreçar a Miró per si volia fer-ne la coberta. Va ser el que va facilitar la seva publicació. Fou *Cançons de la roda dels temps* (1966). En aquell mateix any, el 7 de juny, vaig fer un recital al Teatre Olympia de París que sortiria enregistrat en un disc LP *Raimon à l'Olympia*. Recordo que Miró va assistir al recital".



Aquest és aquell LP prohibit en aquella Espanya del franquisme, un disc que molts vam estimar, és el de la coberta negra i al bell mig, tan sols, el primer pla de la cara de Raimon, de perfil, cantant. Hi havia des de "Al vent" a "Diguem no", passant per "D'un temps, d'un país" o "Inici de càntic en el temple", aquell poema d'Espriu que també s'inclouria a "Cançons de la roda dels temps". Per cert, a la contracoberta d'aquest LP hi ha la fotografia de Raimon amb Miró feta en aquell recital a l'Olympia.

Joan Miró estava a París, també a punt de tornar a la *Fondation Maeght* (Saint Paul de Vençe) per instal·lar-hi unes obres seves. Casualment, mentre Miró estava allà, hi va coincidir el pianista de jazz Duke Ellington, per fer un enregistrament per a la sèrie audiovisual "Improvisations" produïda per Norman Granz. I tot d'una sorgeix la idea de incorporar Miró en el documental. Aquest, el podeu trobar a Internet si feu una cerca alhora amb "Joan Miró" i "Duke Ellington"; dura uns set minuts. Primer podem veure Miró com, tot passejant, ensenya l'espai





de la *Maeght* i, després, el veiem escoltant una peça interpretada pel trio de Duke Ellington (serà el “*Blues for Joan Miró*”). Per cert, Miró està recolzat al costat d’aquella escultura seva “*Ocell lunar*”. Al setembre, Miró farà el seu primer viatge al Japó per una exposició retrospectiva al Museum Nacional d’Art Modern de Tòquio. Miró està fascinat pels cal·ligrames japonesos.

Em comenta Raimon: “A partir d’aquell moment, de la coberta del LP *Cançons de la roda dels temps* (1966), sobre poemes de Salvador Espriu, la meva relació amb Miró fou prou intensa. Sempre que venia a Barcelona em trucava el Paco Farreras, que li feia de secretari i concertàvem alguna trobada; principalment, venia a sopar a casa, acompanyat per la senyora Pilar. Ja passava quan vivíem al pis del passeig de Maragall. Tinc el que deu ser un dels pocs cartells que existeixen que Miró va fer pel Primer de Maig de 1968. També em va fer molta il·lusió veure com em citava en el llibre de Georges Raillard”.

Aquest és “*Conversaciones con Miró*”, publicat el 1977 en francès (amb el títol de “*Ceci est la couleur de mes rêves*”), i el 1978 per primer cop en castellà. El 2009 es va fer una primera traducció al català amb el títol de “*El color dels meus somnis. Converses amb Georges Raillard*”, a càrrec de Joaquim Sala-Sanahuja i publicat per “Leonard Muntaner”. Georges Raillard fou director de l’Institut Francès de Barcelona entre el 1964 i el 1969. Explica Raillard que la sèrie d’entrevistes es van fer entre novembre i desembre de 1975, més un afegit del maig de 1977. Estranyament, a la versió catalana hi falta el darrer capítol, el 15è (“*El algarrobo*”), que correspon al maig de 1977.

Al capítol 7, de la versió en català, de títol “*Diguem no*”, com la famosa cançó de Raimon, a la pàg. 76, Miró precisa que aquesta era “una cançó que aquí era prohibida. Està prohibida. Raimon gairebé mai no la pot cantar... Raimon és la contestació popular de Catalunya. Jo el vaig conèixer a París, quan encara era lluny de ser conegut com ho és ara. El primer cop que el vaig sentir, al seu primer recital a l’*Olympia*, ja em va interessar molt, ja fa anys. I ara representa el rebuig del franquisme, les reivindicacions catalanes. Quan canta, la policia se’n malfia, perquè aviat es converteix en una manifestació catalanista”. A continuació Raillard li recita “D’un roig encès / voldria el món, / i dir les coses / tal com són” i hi afegeix “és el final d’un poema-cançó que us ha dedicat, que duu el vostre nom com a títol, a tall de dedicatòria. Raimon ha tingut, i cada vegada en té més, una influència que es pot dir política, d’atiar les consciències. En certa manera, l’efecte del seu art és superior al vostre, més eficaç. Es tracta d’un art popular i polític: allò que diu una cançó com ara *Diguem no* és evidentment cabdal”. I Miró conclou “Arriba directament a la gent, hi ha un contacte instantani”.

La trajectòria de Raimon continuava, entre d’altres, amb el recital al Palau de la Música Catalana de Barcelona (28 de gener de 1967), el que va fer a la Facultat de Ciències Polítiques i Econòmiques de la Universitat de Madrid (18 de maig de 1968) i que, com a conseqüència de la manifestació que hi va haver a continuació, no va poder tornar a actuar a Madrid fins vuit anys després, el 1976, després de la mort del dictador. I, resumint molt, el que va fer al Palau dels Esports de Barcelona (30 d’octubre de 1975), tres setmanes abans de la mort de Franco, que es va convertir en l’enterrament de la foscor i la sortida a la llum de les forces polítiques antifranquistes.



Abans d'iniciar una gira de recitals pel Japó, Raimon va publicar un LP allà (1977). Coneixent la relació de Miró amb aquell llunyà país, li va demanar si li podia fer la coberta del disc. Detalla Raimon: "Miró, que sempre era molt meticulós i ho estudiava tot, fins al darrer detall, va fer una coberta on ja s'inclouïa el meu nom, amb les seves lletres tan típiques i on la "o" s'esdevenia un sol bellament roig. De sota del meu nom, i per damunt de la figura *mironiana* de sota, sortia un traç potent i negre que es desplaçava solitàriament cap a l'esquerra, per continuar en el que havia de ser la contracoberta, la part del darrere. Els japonesos, suposo que amb una pulcritud extrema, no van gosar *trencar* la composició de l'artista i van situar-ho tot a la coberta, però aleshores hi havia el problema que la coberta no quedava quadrada i ho van solucionar afegint la meva firma per damunt. Quan el 1979 vaig treure un nou LP a Espanya (*Quan l'aigua es queixa*) vaig aprofitar el dibuix de Miró i es va publicar tal com l'artista havia previst".



"A més de veure'ns de tant en tant a Barcelona, també ens vam veure algun cop a Mallorca. Recordo que va venir a un dels recitals que vaig fer el juliol de 1976. Feia pocs mesos que havia mort Franco (20 de novembre de 1975) i encara ens quedava un any per les primeres eleccions democràtiques, tot i que en aquell moment encara no ho sabíem. Una mica anterior, el 1974, vaig participar en la festa sorpresa que se li va fer a Miró al *Moulin de la Galette de Montmartre*, en commemoració dels seus vuitanta anys i aprofitant la gran exposició que es feia al *Gran Palais* i al Museu d'Art Modern de París (maig 1974). Recordo que en la festa li vaig cantar *La muntanya es fa vella* (del 1968)". La cançó acabava així: "*Aquesta gent jove, / ail, aquesta gent jove, / estudiants i no estudiants, / els hi la tenen jurada. / Senyor Esteve, senyor González, / alguna cosa passa avui, / i jo, i jo, i jo / no els ho puc dir*". Continua Raimon: "També vull remarcar que Miró va participar en un documental que va produir el circuit català de TVE el 1977, era *Raimon: un assaig de cultura popular*, que va realitzar Mercè Vilaret. Era amb guió de Joan Fuster i sortien, a més: Maria Aurèlia Campmany, Espriu, Josep Benet, Andreu Alfaro, Eliseu Climent, Joan de Sagarra i Joan Oliver (dit "Pere Quart")".

Vam poder retrobar aquesta connexió Miró / Raimon en l'exposició "*Raimon. Al vent del món*" que es va fer a "Arts Santa Mònica", al final de la Rambla de Barcelona (de novembre de 2012 al gener de 2013). Raimon: "Fou una feinada, els materials de l'exposició (cartells, diaris, cartes...) són els que guardo a casa. Has de cercar-ho tot i, després, encara ho estem fent, cal tornar-ho a desar tot. L'Annalisa s'hi va lliurar intensament". Fou un veritable plaer poder-la visitar. Permetia, entre d'altres, conèixer materials com els fulls de la censura franquista que prohibien les cançons de Raimon, o citacions i documents (que vist des d'ara resulten estranys, però que aleshores creaven temor) dels governs civils provincials; també hi havia una munió de cartells d'aquella època. I, pels mironians, alguna carta del pintor i un quadre seu dedicat (al darrere: "*A Raimon, aquest personatge-ocell que vol atènyer el sol. Homenatge de Miró. 28 d'agost de 1974*". Miró escriu en una carta del 3 de desembre de 1979: "Aquests mots, estimat amic Raimon i la teva muller, al meu retorn de viatge, per a dir-te com m'ha





emocionat de veure com novament respires amb l'altre gent, i que la teva veu es barreja amb el batec del cor tan fort de la gent que t'escolta. Visca! Encantat de que hagis utilitzat la coberta que ja haurà servit A en Raimon. Un fort abraç. Visca!". Miró esmenta la coberta que havia fet pel disc de Japó. A dalt i a l'esquerra de la carta hi dibuixa una estrella. A sota de tot hi ha les quatre ratlles de la senyera (roig i groc). El sobre du la data de l'11 de desembre de 1979.

El que era llavors el director del centre "Arts Santa Mònica", Vicenç Altaió, que fou el comissari de l'Any Miró del 1993 i que és un bon amic del Centre Miró de Mont-roig, escrivia en un text ("*Raimon. Poesia, música i compromís*") que obria el catàleg / llibre de l'exposició, sobre un públic "que ha interioritzat i enregistrat les cançons de Raimon i que repeteix, en silenci a micro obert o en tonada, uns poemes que ha fet seus i que pregona enllà d'un temps i un lloc concret...". Doncs, sí. Molts sabem de memòria un bon grapat de les cançons de Raimon. Des de fa anys, i pot ser més en aquests temps que vivim, un té sovint als llavis aquell poema d'Espriu "Inici de càntic en el temple": "Ah, joves llavis desclosos després / de la foscor, si sabíeu com l'alba / ens ha trigat, com és llarg d'esperar / un alçament de llum en la tenebra!...", i fonamentalment el seu final: "Ara digueu: *Ens mantindrem fidels / per sempre més al servei d'aquest poble*".

Una altra és la cançó que m'acompanya. Naturalment, aquella "A Joan Miró": "D'un roig encès / voldria les cançons. / D'un roig encès / voldria la vida...". Quan el 1979 anava a començar el meu documental sobre la relació de Joan Miró amb Mont-roig, el poble on hi va llargues estades durant seixanta-cinc anys (del 1911 al 1976), tenia molt clar, des d'un principi, que el seu títol havia de ser "*D'un roig encès: Miró i Mont-roig*". Era com si la cançó de Raimon em conduís com si fos un guió abreujat. M'agradava aquest record fonètic que fa semblants a "D'un roig" i "Mont-roig". No recordo exactament com vaig connectar amb Raimon per demanar-li permís per posar la seva cançó, un s'havia mogut aquells anys finals del franquisme amb els que lluitàvem per aconseguir dur la democràcia. El que sí que tinc present és la ràpida conformitat de Raimon. Vaig començar el rodatge, amb una càmera Bolex de 16 mm., enregistrant aquell emotiu homenatge, que promogut per l'Associació de Veïns Muntanya Roja de Mont-roig del Camp, es va fer el diumenge 29 d'abril de 1979 on, entre d'altres, es va produir el canvi de nom de la que era "Plaza del Generalísimo Franco" per "Plaça de Joan Miró". Feia pocs dies que encara hi havia una pintada, amb lletres prou grans, a la paret que hi ha entre el portal i l'estanc, on es reivindicava "Franco".



El dimarts 26 de juny de 1979 vam anar a rodar a l'estudi de Son Abrines, a Palma de Mallorca. Quan vam acabar l'entrevista i les imatges de Miró recorrent el seu estudi, li vaig comentar que posaríem de tema principal la cançó de Raimon i em va dir que molt bé. Em ve a la ment que hi va afegir alguna cosa com que era "*molt punyent*". Li deuria recordar aquells versos que li deia Georges Raillard en el seu llibre de converses: "D'un roig encès / voldria el món, / i dir les coses / tal com són.". Vaig gosar demanar-li si podia fer ell el car-





tell del documental amb el títol “D’un roig encès: Miró i Mont-roig”. És la darrera seqüència del documental. També vaig posar un petit fragment d’una altra cançó de Raimon, “A un amic” (1967), que el cantant dedica a un amic del País Basc i que jo pensava que podia lligar: “Roig fort, roig dur / és ara molt més pur / roig dur, roig fort / no hi ha por, no hi ha por / Verd vell, verd nou / el teu país és mou / verd nou, verd vell / nosaltres som amb ell”. També em parlava de Miró.

El 2010, a la Fundació Pilar i Joan Miró a Mallorca es va fer una exposició amb el títol “Joan Miró: D’un roig encès”, on hi havia manuscrita, pel propi Raimon, la cançó i es projectava contínuament el meu documental.

Deixo pel final un altre tema mont-roigenc. Li pregunto a Raimon per la seva relació amb Fernando Ramon Moliner, un dels fills de Maria Moliner, autora del famós “Diccionario de Uso del Español”. Aquesta s’havia casat amb el mont-roigenc Ferran Ramon Ferrando, prestigiós catedràtic de Física Teòrica a Múrcia, València i, finalment, a Salamanca. Fou un dels introductors de les teories de la relativitat d’Einstein a Espanya. La parella Ramon / Moliner, a partir del 1941 van a passar els tres mesos d’estiu a la Pobla de l’Oriola, a Mont-roig. Aquell diccionari, del que Gabriel García Márquez va dir que era el “*más completo, más útil, más acucioso y más divertido de la lengua castellana...*” (“El País” 10 de febrer de 1981), es va fer entre la famosa “*mesa camilla*” de la seva casa de Madrid i la taula de ciment sota el gran eucaliptus de la de Mont-roig.



En alguna tarda d’estiu, de fa uns quants anys, també sota l’eucaliptus de la Pobla de l’Oriola, el Fernando Ramon Moliner m’havia dit que quan Raimon, els anys seixanta, anava a fer algun recital a Madrid, algun cop es quedava a casa seva.

“Sí que conec aquest arquitecte. Era dels meus contactes a Madrid. Crec que va ser el productor cinematogràfic i militant comunista Ricardo Muñoz Suay qui em va adreçar a Fernando Ramon Moliner. En aquell moment, a Madrid, gairebé tan sols eren els comunistes els que es movien contra Franco. Vaig anar el novembre de 1965 perquè estava previst que cantés al Teatro de la Zarzuela (l’1 de novembre). Amb totes les entrades venudes el van prohibir. Aleshores es va decidir fer-lo al local dels “Amigos de la UNESCO”, a un pis de la cèntrica plaça Tirso de Molina. Era la primera vegada que cantava a Madrid. També vaig cantar en un col·legi major. Suposo que deuria dormir a casa de Fernando”.



Podeu trobar la crònica d’aquest recital, feta cinquanta anys després, fent una cerca a Internet amb “Amigos de la UNESCO”, “Madrid” i “Raimon”. També hi ha algunes fotografies. Una de les frases: “Raimon, jovencísimo, ofreció un impecable testimonio de ética y de grandeza democrática”.



Continua Raimon: “També vaig anar amb ell a l’homenatge que s’havia de fer a Baeza el 20 de febrer de 1966. Els grisos (la policia armada) i la guàrdia civil ho van ocupar tot impeding que es pogués fer l’acte. Quan vaig poder vaig pujar a un cotxe que em va treure d’allà. Vam fer cap a un parador o restaurant on vaig cantar algunes cançons, més que res per calmar els ànims. El Fernando em va donar una de les còpies que s’havien fet del cartell de l’homenatge, que havia fet Joan Miró”.

Fernando Ramon Moliner fou el “*Premio Nacional de Vivienda 2009*”. Ha treballat a Anglaterra (del 1967 al 1975) i Espanya, i ha estat professor de Projectes de la *Escuela Técnica Superior de Arquitectura (ETSA)* de Madrid. Ha publicat varis llibres i del 1983 al 1986 fou el responsable de la *Subdirección General de Estudios Generales y Análisis de la Dirección General de Arquitectura y Vivienda al Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo (MOPU)*.

Em relatava, en el text publicat a “*Ressò mont-roigenc*” núm. 97 (primer trimestre de 2006): “El 1966 vaig col·laborar en l’organització de l’homenatge a Antonio Machado a Baeza (Jaén). També vaig fer el monument on s’hi col·locà el cap que havia fet l’escultor Pablo Serrano...”. També en alguna tarda d’estiu recordo que em deia que va caldre amagar el cap de Machado al maletger del seu Citroën 2 CV i embolcallat amb una manta. Va caldre esperar a la democràcia, el 10 d’abril de 1983, per homenatjar el poeta Antonio Machado; Fernando Ramon Moliner va ser un dels organitzadors. En un altre “*Ressò...*”, el núm. 96 (quart trimestre de 2006), em comentava: “Teníem una certa relació amb Joan Miró. El pare, que era dos anys més gran, era amic de joventut (aquí a Mont-roig). Explicava que un cop Miró es va posar a plorar un dia de serè al veure com el mar s’enduia la seva pilota. La relació entre ambdós famílies venia de lluny. L’avi del meu cosí Josep Ramon Ferré, en Josep Ferré Cortada (de cal Colldejou), havia estat l’intermediari en la compra i l’encarregat de la finca dels Miró...”. L’article continuava en el núm. 97: “A Madrid jo anava a classes d’artesanía del famós escultor Angel Ferrant (1890-1961), que havia estat amic de Miró, i aquest em donà records per a ell. Al següent estiu, el 1952, vaig anar a veure Miró. Aquest em va ensenyar les coses que estava fent al seu estudi...”.



L’estiu del 1965 va demanar a Miró si podia col·laborar amb l’homenatge a Machado fent el cartell. La impressió la va fer Alberto Puig Palau a Barcelona (aquest era el “Tio Alberto” de la cançó de Serrat del 1971).

M’acaba dient Raimon: “Amb el Fernando Ramon Moliner també vaig tenir contacte quan aquest estava a Anglaterra. Vaig anar allà perquè algú m’havia dit que era més fàcil que et renovessin el passaport, però no hi va haver sort. Encara ens truquem de tant en tant”.



Ha estat una llarga crònica seguint la relació de Raimon i Miró, intentant cercar l'empremta mont-rogenca. Pel camí hi hem trobat l'eucaliptus de la Maria Moliner, el seu fill Fernando i Machado. Hi ha cireres que quan les agafes te'n surten moltes, això sí, en aquest cas, endreçades.

Martí Rom

